

ressò mont-roigenc

BOCINS DE VIDA: UNA VISIÓ DEL MONT-ROIG D'ABANS

Alfons Ballester Nolla / Oriol Ballester Sadurní

09-10-2020

Va néixer a Mont-roig del Camp el 4 de juny del 1925. Es deia Alfons Ballester Nolla i era metge. Quan tenia 77 anys, el 2002 -feia dos anys que s'havia jubilat- començà a escriure un llibre de records. El va acabar l'any 2004, el titulà "Bocins de vida" i inclou un pròleg i tres capítols: versos, records de Mont-roig i activitats autotèliques. Mai no ha estat publicat. Són les vint-i-nou pàgines dedicades a recordar Mont-roig les que volem publicar aquí. Són els seus records d'infantesa, que estan lligats a la seva vila nadiua, i explica molt bé l'entorn humà del que deuria ser el poble abans. Hi ha narrativa, que hem inclòs sencera, i poemes, dels quals en publiquem un parell. Abans, farem una introducció per saber qui era aquest mont-roigenc.

QUI ERA ALFONS BALLESTER NOLLA



Alfons Ballester Nolla era fill de Ricard Ballester Pallerola (1), natural de Reus, i Teresa Nolla Sabater, nascuda a Mont-roig del Camp el 1896. El seu pare fou mestre de l'escola nacional de Mont-roig entre 1917 i 1925. El seu germà Antoni és qui dona nom a un institut de secundària de la Vila i que va fundar una base científica a l'Antàrtida (2). Els altres dos germans es deien Ricard i Maria del Carme. Tots són ja morts. Els seus avis materns eren Alfons Nolla Forés i Dolors Sabater Rodon, tots dos mont-roigencs. Els seus oncles de Mont-roig -els germans de la seva mare- es deien Domingo, Antònia i Alfons. Quan tenia pocs mesos de vida, Alfons Ballester Nolla va anar a viure a l'Arboç del Penedès i el 1933 marxà a viure a Barcelona, on el seu pare exercí de mestre.

Els seus avis Alfonso Nolla Forés i Dolors Sabater Rodon amb els dos fills grans, Teresa - que seria la seva mare- i Domingo

LA GUERRA CIVIL

Quan va esclatar la Guerra Civil anà a viure algunes temporades a Mont-roig del Camp, a casa dels seus avis materns, on vivia també l'hereu, Domingo Nolla Sabater, amb la seva esposa, la Maria i dues filles -la Maria Dolors i la Montserrat-. La germana d'Alfons Ballester Nolla, Maria del Carme, visqué la major part de la guerra a Mont-roig del Camp, però a casa dels oncles, l'Alfons Nolla Sabater i la Pilar Savall Gassó, i la seva filla, que també es deia Pilar. Per altra banda, Antònia Nolla Sabater es va casar amb Ernest Benach, que era de Reus. Aquests tenien dos fills, la Maria Dolors i l'Ernest

-aquest va ser el pare d'Ernest Benach, qui fou president del Parlament de Catalunya-. Vivien a Reus però visitaven Mont-roig molt sovint.

el meu pare m'ha enviat una mica callosos per aquest temps, però per el diumenge aniran molt bé.

Molt estimats pares i germans: com que fa tants dies que no hem rebut carta els escrivim notaltes per veure que ha passat: si s'ha perdut la carta o que.

D'avia de Reus m'ha enviat uns mitjons d'esport una mica callosos per aquest temps, però per el diumenge aniran molt bé.

El Sr. Roig ens digué que al 1 de maig farem una festa, en que farem teatro, fem una funció titulada "la volta al món en patinet", després un noi recitarà una poesia en fi, serà un dia de festa.

Per cada diumenge fem una sortida al camp una colla de nois i varies mares; un dia sortirem a la Palomera, un altre a la font de la Canala i així passem la tarda.

Com que ja no tinc res més per dir-los hi es despedir el seu fill i germà esperant que escriquin aviat.

a compra pa blanc.

Alfons Ballester

aniré a fer ~~casino~~ a el pati un altre dia en el casino si vol vindre lisabet ja pot vindre Maria del Carme

Carta datada a Mont-roig del Camp l'abril del 1937 dirigida als seus pares i germans. També hi escriu la germana Maria del Carme.

Alfons Ballester Nolla, d'aquesta etapa de la seva existència viscuda en bona part a Mont-roig, i malgrat les vicissituds, en conservà sempre un record inesborrable (3). Hi va conviure amb els seus avis, oncles i cosins. Sempre va idealitzar aquelles estades al poble. A partir del 1939, i al llarg de la seva existència, mai no deixà de visitar Mont-roig. Es va tornar un noi de ciutat, però que enyorava sempre aquell nen de poble que va ser durant un temps.

ESTUDIS DE MEDICINA A BARCELONA

El curs 1934-1935, l'últim de l'escola primària, a Barcelona, Alfons Ballester Nolla va rebre lliçons particulars de dibuix i pintura a càrrec del mestre pintor tarragoní Lluís Mallafré Guasch, que era amic del seu pare. El curs 1935-1936 va iniciar el batxillerat a l'Institut Maragall de Barcelona i a partir del 1939 -després de la guerra- va estudiar a l'Institut Balma. Alfons Ballester va obtenir el títol de batxiller el 20 de setembre de 1943. Després estudià la carrera de Medicina a la Universitat de Barcelona i es va llicenciar el 1951. Alfons Ballester va fer les Milícies Universitàries i va arribar al grau d'alferes. Més endavant, Ballester es va especialitzar en cardiologia. Va tenir la seva primera consulta en un pis del número 133 del carrer d'Entença, a la mateixa finca on hi havia el pis familiar dels seus pares. L'any 1961, quan es va casar amb la Montserrat Sadurní Vallés -la cerimònia va tenir lloc el 26 d'abril del 1961-, va traslladar la seva consulta privada al número 351 del carrer de Balma, al segon primer, mentre la família vivia al segon segon. Amb la Montserrat va tenir quatre fills: Núria, Jordi, Oriol i Bernat -nascuts entre 1964 i 1969-. Va tenir un net, que es diu Marc, nascut una generació més tard, el 2007 -fill de l'Oriol-.

Alfons Ballester era una persona generosa, sensible i erudita. Creia cegament que una bona formació i educació és una eina imprescindible per a guanyar-se la vida. També era un amant de l'esport. Va ser soci del F.C. Barcelona i també del Club de Tennis Berà,



on practicava el seu esport favorit -el tennis- amb familiars i amics. A la vegada, era un catalanista de pedra picada, partidari d'una Catalunya lliure. L'Onze de Setembre de l'any 1977 va participar amb tota la seva família a la Manifestació per l'Estatut, a favor del catalanisme i de l'autonomia de Catalunya. L'Onze de Setembre del 2013 va participar en La Via Catalana cap a la Independència. Ballester va ser a l'Arc de Berà, a la N-340. Tenia ja 88 anys.

Dirigint-se a l'església de Mont-roig en la boda de la seva cosina Pilar Nolla amb Francesc Sabater. El de la dreta és el seu germà Ricard

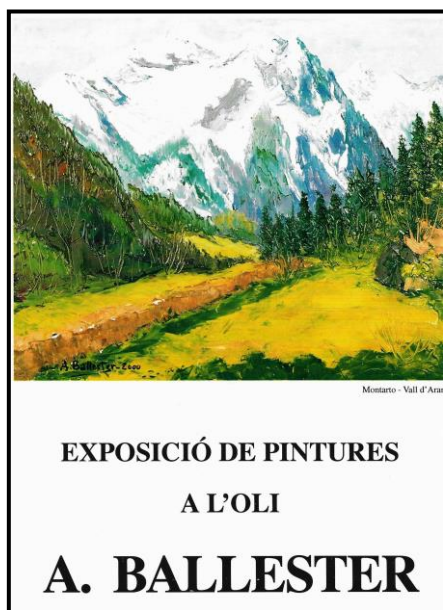
UN GRAN CARDIÒLEG

Tornem a la seva vida professional. Alfons Ballester va ser al llarg de la seva vida un home molt treballador. L'apassionava la seva feina. Durant uns anys va treballar a l'Hospital de Nostra Senyora de l'Esperança de Barcelona (4). L'any 1967 el seu amic, el doctor David Cardús, que treballava als Estats Units, li va proposar d'anar-hi com a investigador. Ell no ho veié clar i va decidir romandre a Catalunya. A principis de la dècada dels setanta va ser membre fundador de la Clínica Tres Torres i va passar la seva consulta privada al nou edifici, situat al número 76 del carrer del Doctor Roux. També col·laborava amb l'Institut Quirúrgic Sant Jordi, a la Via Augusta. Va assistir a

nombrosos congressos, sempre amb l'objectiu d'ampliar i actualitzar els seus coneixements. Ell mateix va organitzar i participar a la Clínica Tres Torres en unes Jornades russo-catalanes de Medicina Cardiovascular el 1991. Ballester es va jubilar a l'edat de setanta-cinc anys, l'any 2000.

LA SEVA GRAN AFICIÓ PER LA PINTURA

Des de l'any 1973 va ser propietari d'una casa d'estiueig a Berà, des d'on visitava sovint Mont-roig del Camp, sobretot durant les vacances. El dia que la va inaugurar va fer una festa a la qual no hi van faltar la seva mare i els seus tres oncles materns: Domingo, Antònia i Alfons Nolla Sabater, entre molts d'altres familiars de Mont-roig. Val a dir també que era molt aficionat a la lectura i tocava el piano (5). Sempre li va atreure la pintura. Va fer tres cursos a l'acadèmia Apel·les amb la pintora mont-roigenca Teresa Llàcer, de 1975 a 1978. Des del 1980 fins al 2005 va fer més de mil sortides setmanals per tot Catalunya pintant olis, bàsicament paisatges. Era partidari de l'art figuratiu. Durant tres lustres l'acompanyava sempre el mestre Amadeu Fontanet, Creu de Sant Jordi. Va fer diverses exposicions. L'exposició de la tardor del 2001, a la sala d'exposicions La Vicaria del Centre d'Amics de Reus, la va dedicar a Mont-roig, a més de Reus i Cambrils. Des del 2000 va ser soci del Centre Artístic Sant Lluc de Barcelona. Va morir la matinada del 26 de setembre del 2015, a l'edat de noranta anys, després de patir una llarga malaltia. Fa, doncs, cinc anys que ja no és amb nosaltres.



Exposició a Reus any 2001



Quadre de Teresa Llàcer, "Paisatge de Mont-roig" (de la seva col·lecció particular)

I fins aquí la introducció, que he intentat fer breu. Donem veu, a partir d'ara, a Alfons Ballester Nolla. Un home que, tot i viure a Barcelona des que era un nen, mai no va oblidar els seus orígens. Si algú li deia que era de Barcelona, ell responia orgullós i alçant la veu: "Jo soc de Mont-roig!"

RECORDS DE MONT-ROIG DEL CAMP

Això no volen ser unes memòries. Només apunto uns records perquè aviat perdré encara més la memòria, ara que ja tinc setanta-set anys. Quan es va perdent la memòria amb l'edat, es conserva més bé la memòria remota, la de la infància i joventut. Quan ja no tingui memòria podré rellegir aquestes notes i potser em farà gràcia. No aniré amb cap ordre preestablert, sinó que aniré anotant coses tal com vinguin "a raig" tal com deia l'avi Alfons. Vaig néixer a Mont-roig del Camp a casa dels avis. La meva mare, Teresa Nolla Sabater, era filla d'una casa pagesa, de posició mitjana tirant a alta. Es va casar amb el mestre del poble que era el meu pare Ricard Ballester Pallerola, fill de Reus. Vivien al mateix poble i la filla, tal com era costum, va anar a tenir el fill a casa de la seva mare, ajudada per la llevadora del poble. Llavors no es necessitava que hi hagués metge si tot anava bé com és el cas. La mama ens deia que la llevadora va dir: "ja és al Peiró", que es una capella que hi ha camí de l'Ermita i que es troba a uns 500 metres del poble. Vaig tenir la sort que em va criar la meva mare amb el pit. Això, diuen els



**El dia de la seva boda 26-4-1961,
amb els seus pares i la seva germana**

psicòlegs, que és tan beneficiós. Primer és beneficiós des del punt de vista de la salut del nadó, perquè la mare li dona al fill una alimentació molt adequada i, a més, li dona defenses que el nen no té. Crec que em va criar com es feia llavors uns nou mesos.

(...) Des de la galeria de la casa dels avis es veia la silueta de Tarragona i una blava franja de mar, el mar Mediterrani, el *Mare Nostrum*. Tot un símbol. Per ací es van passejar els romans conqueridors de la península ibèrica, ens van subjectar per les armes, malament, però ens van donar una cultura que encara és vigent. Encara es veuen per ací unes "testes romanes" típiques, una postura senyorial, d'una raça que va dominar el món llavors conegut pels nostres avantpassats.

UN PETITA HISTÒRIA DE MONT-ROIG DEL CAMP

(A Mont-roig del Camp) es va passar d'il·luminar-se amb llums de ganxo cremant oli que allí és molt abundant, a il·luminar-se amb electricitat. Es va instal·lar un grup electrògen al poble, que li proporcionava aquesta electricitat. Es curiós que al principi, la gent deia que l'electricitat feia mal als ulls per massa intensa. És clar, acostumats als llums de ganxo o espelmes. Tot seguit van aparèixer els automòbils. Primer s'anava de Mont-roig a Reus, d'on es portaven moltes coses, i el *recader* (ordinari) anava de Reus a Mont-roig, quan li encarregaven, a peu. Per cert, hi havia un *recader* que quan li feien un encàrrec, si li deien: Josep porta aquest paquet a Reus. Ell contestava: -Ja està dit!

Però si li deien: -Josep porta aquest paquet a Reus. Què val? -Un duro. Ja està fet! Potser després hi anava en bicicleta, però inicialment hi anava a peu. Són quinze quilòmetres. L'electricitat va portar una revolució a tot els àmbits. Si ens limitem a la llar imaginem-nos els electrodomèstics, planxes, calefacció, aviat la ràdio, primer galenes i després les modernes. Una altra revolució van ser els automòbils. M'explicava la meva mare que allà pels anys mil nou-cents i pocs més, feien una festa quan veien arribar un automòbil per la carretera de Reus. Pujaven al terrat per veure'l arribar. El xofer amb casc i ulleres, un abric de pell, fent una polsegada pels camins no asfaltats. Parlem també dels tractors. Abans de la guerra civil del 1936 a Mont-roig, i a tot arreu, es llaurava el camp amb l'arada romana. Millorada, ja que era d'acer i estirada per un animal. Aquí, generalment, era un matxo o una mula. Als Pirineus era una parella de bous. Després de la guerra, aviat van aparèixer els tractors i va anar desapareixent la tracció animal fins que fa uns anys a Mont-roig han desaparegut els carros i els animals. Era típica la imatge del carro estirat per la mula o matxo. Molt rares les tartanes



Antònia, Alfons, Teresa i Domingo Nolla Sabater, a la seva casa de Roda de Berà (juliol 1974)

estirades per un cavall, que no eren per treballar al camp. I era típic que cada carro portava un gos lligat al darrere. Ara no hi ha ni un animal, ni un carro, ni un gos per anar al tros, que feia molta companyia. El meu oncle Alfons, que va morir fa poc als 99 anys, coneixia tots els gossos del poble i de tots coneixia la casa d'on eren. Ara el poble està ple de cotxes que no saben on aparcar i circulen ràpids per tot el poble i tot el terme.

BOCINS DE VIDA

(...) He triat la paraula bocins perquè és molt típica de Mont-roig. No l'he sentit dir-la mai a Barcelona. Un bocí d'una cosa vol dir un trosset. Però un trosset que es pugui trencar. No es pot dir un bocí d'oli, sinó un raquet d'oli. Sí que es pot dir un bocí de pa. També es diu molt un bocí de terra, indicant una propietat agrícola petita. No es diu un bocí de roba, sinó un tros de roba. La paraula bocí es pot aplicar a poques coses que només sabem els que som de Mont-roig. A mi em va ensenyar a parlar la meva mare, que era de Mont-roig de soca i arrel: pares, avis, besavis i altres avantpassats en un temps en què no hi havia gaires moviments de població. No dic que sigui bo o dolent el català de Mont-roig. Només que és com és, per mal o per bé. I en aquell temps de principi del segle XX tenia poca contaminació castellana. I us explicaré una anècdota perquè vegeu que la meva mare, la Teresa Nolla Sabater, es cuidava que parlés bé. De petit jo no sabia dir la ela. Deia "uoua" en lloc de "lola". La mare -la mama, li dèiem-, em va assegurar a la seva falda mirant-la a ella. Em va demanar fins a quatre vegades que digués "lola", i jo seguia dient cada vegada "uoua". Arribats a la quarta vegada em va estampar una bufetada a la cara -Plaf!, i vaig dir clarament "lola". Ara bé, a l'endemà

tenia 39 de febre i la mama estava tota espantada. No em va haver de pegar mai més, ni a mi ni a cap germà. Quan es posava seriosa feia respecte. Podeu comprendre amb aquesta anècdota que vaig aprendre un català molt bonic, molt pur, sense impureses castellanes. No hi havia televisió ni locutors que diguessin disbarats com “ha caigut al terra” en lloc de “a terra” o “s’ha posat d’espatlles”, en lloc de dir “d’esquena”. A Mont-roig, si havien d’agafar una paraula castellana, la catalanitzaven de seguit. Així una senyora que es deia González, aviat es convertia en “Gunsales”. Diem “adiós” en lloc d’“adéu”, però amb la “o” tancada, que sona molt diferent del castellà. (...) Ara el català que s’hi parla ja no és tan bo, però ni de bon tros està tan corromput com el català que es parla a Barcelona, per posar un exemple. (...) No estic d’acord amb algunes floritures dels savis lingüistes. Per exemple no accepto la “l” geminada per inútil, i que ara es pronuncii “pressió” amb la “s” sorda enlloc de la “s” sonora tal com he sentit que s’ha dit en els últims 79 anys de vida que són els que tinc ara. Per acabar aquest apunt diré



que quan dubto d’una forma de català em pregunto com deien això a Mont-roig, com ho deia la meva mare. (...) Vaig arribar a l’Arboç del Penedès amb un o dos mesos, on van destinar el meu pare com a mestre. La mare em portava als braços i tenia un dels seus atacs de migranya que tant la van fer patir. M’hi vaig estar set anys.

Amb fills Jordi Bernat Núria Montserrat Alfons Oriol i esposa (setembre 2001)

LA DIETA MEDITERRÀNIA

La base de la dieta mediterrània és l’alimentació de la gent del camp i, en el meu cas, la que conec és la del Camp de Tarragona: molta verdura, enciam, escarola, arròs, llegums, patates, pa, sopes. De tall, bacallà, que llavors era *barato*, i arengades. Aquestes eren molts saludables perquè eren salades i reposaven la sal que es perdia amb la suor. Alguns ous, i pollastre per Nadal o festa grossa. Ben poca carn vermella i gens de greix. Mataven el *tossino*, però durava un més. Conill a vegades. Ara bé l’oncle Alfons, que era un bromista, donava unes normes: s’ha de menjar un sol plat i quan estàs tip no menjar res més. També tenia dues receptes culinàries adequades per fer al tros, que vol dir al camp, i que es preparaven els propis pagesos: truita sense ou i arròs de boig. Això era broma. El cert és que preparaven cada arròs de mestre de bacallà i unes escalivades que hi cantaven els àngels. A dalt del carro, carregat de raïm de la verema, recordo que em deia “menja pa i raïm que no et farà mai mal”. També em deia “s’ha de ser més puta que bonic”. L’oncle Alfons va viure gairebé cent anys.

EL SENYOR SEGARRA

El senyor Segarra era el metge de Mont-roig. Cap als anys 30 i potser als anys 20, era l'únic metge del poble i encara anava a visitar a Vilanova d'Escornalbou. Era una institució al poble, tothom l'estimava. Era el típic metge de capçalera o metge de família. Quan arribava a casa del malalt, ben vestit i arreglat, ja curava només amb la presència. Diuen que en una consulta de medicina general, la meitat de les dolències són psicològiques, i el pacient millora només de veure i parlar amb el metge. Tornem al senyor Segarra. Visitava cada dia, i al vespre acostumava a anar al cafè amb els noctàmbuls. I després encara anava a veure algun malalt greu i a vegades deixava diners sota el coixí dels malalts pobres. Visitava a domicili i la gent li preguntava: - Com està el malalt senyor Segarra? I sempre contestava:- Veurem demà. Si el malalt era molt greu, cap a Reus.

Després de dinar feia migdiada. S'embolicava amb una manta tot dient: "Tot bon català, té fred després de dinar". I dormia satisfet. Era un sibarita en el menjar i la vida. Vivía amb sa germana, una simpàtica senyora. Va morir pobre perquè un bombardeig a Barcelona a la guerra civil del 36 li va ensorrar una casa que era el racó per la vellesa. Et saludo senyor Segarra. Siguis on siguis segur que t'emboliques amb una manta després de dinar. Fes una bona migdiada.

LES MEDICINES DE CA L' AVI

Recordo els remeis que eren la base de la salut dels avis. Ungüent de serp si una punxa del camp s'infectava. Llapis de la marca Termosan per als dolors reumàtics. Sopa de farigola si tenien una indisposició de panxa. Si no tenien indisposició, sopa de farigola amb un ou escaldat. Si convenia -poques vegades- s'anava al metge. El senyor Segarra



receptava. S'anava a la farmàcia. Es preguntava al farmacèutic: - És molt fort? - No, tranquil. És molt bo-. Es portava la medicina a casa, dins d'una ampolla i es posava damunt la calaixera i allí es quedava. En ocasió de la mort del meu besavi, durant la vetlla a casa seva, algú va deixar una medicina damunt la calaixera. A mitja nit, va explotar l'ampolla i va llençar el tap cap amunt. L'esglai va ser general.

L'Alfons amb el seu net Marc al jardí de la casa de Berà (estiu 2009)

L'ERMITA DE LA VERGE DE LA ROCA

La Verge de la Roca és la patrona de Mont-roig i se li té una veneració general. L'ermita del mateix nom es troba a uns dos quilòmetres del poble. Vista de lluny és una taca blanca lluminosa a mig aire d'una muntanya roja. Jo la veig com un resplendent

diamant incrustat en un robí. Tenint per fons un cel radiant d'un blau clar, infinit, relaxant, i algun clar núvol per fer-li de coixí. Mont-roig l'invoca dient en uns preciosos gojos, “Com la lloca als seus pollets, sigueu nostra protectora Verge Santa de la Roca”. Que bonic! S'han d'haver vist el pollets nou nats seguint la lloca i picotejant a terra per buscar menjar. És un dels miracles de la natura. L'ermita de la Verge de la Roca s'ha de veure de lluny com s'agermana amb el paisatge dominant tot el terme de Mont-roig, una plana encatifada d'oliveres, garrofers, tarongers, ceps, horta i farigola. La Verge ho protegeix tot, una terra prodigiosa amb gent lligada a la natura. L'Ermita m'emociona vista des de lluny i, quan s'hi puja, la vista és generosa. Hi ha monuments més ostentosos però cap té la força de guiar-nos cap al cel amb tanta humilitat i amb tanta bellesa com l'ermita de la Verge de la Roca.

VERSOS

MONT-ROIG AL MIGDIA (Abans de l'any 1936)

El poble al migdia.
Tot dorm en la calda de l'estiu.
El sol cau aplomat
i ho crema tot.
Ningú passa pel carrer
només una velleta
que va a omplir el càntir
a la font.
Un gat s'escapa.
Els treballadors fan migdiada
per recuperar forces i tornar a la càrrega.
No se sent res.
Una suau brisa
alleuja la xafogor:
és la marinada.
Les orenetes no paren de volar.
Els pardals callen.
I una sensació de pau
envolta l'ànima.

LES VELLETES D'ABANS

La velleta passa
amb un mocador negre al cap.
La cara eixuta,
amb els llavis sems
i una sola dent que guaita.
Una mica encorbada,
però encara és forta.
Porta en una mà
una farrala
i un cantiret d'aigua
en l'altra.
Camina pausada

amb pas segur.
Vestida de negre,
faldilla i capa.
No és vella.
Ho sembla.
Velletes de Mont-roig
encara éreu
el suport de la casa.

(1) Hem publicat la història de la seva vida i la seva relació amb Mont-roig a **Ressò mont-roigenc** (29-6-2020 i 10-7-2020).

(2) Hem publicat també la història de la seva vida i la seva relació amb Mont-roig a **Ressò mont-roigenc** (5-9-2020 i 18-9-2020).

(3) De les cartes que escrivia als seus pares i germans a Barcelona, mentre era a Mont-roig, deduïm que les estades a la vila, al principi de la guerra, eren molt felices. No era conscient encara -era massa jove-, de les dificultats que passaven els pares i germans a Barcelona -l'Antoni marxà aviat al front amb els republicans-. En concret, a la capital hi mancaven aliments bàsics i, a més, era objectiu de les bombes de l'aviació franquista. El 12 de març de 1937 escriu Alfons Ballester Nolla als seus pares a Barcelona: *“Aquí estem molt bé. Allò que em diu d'anar a l'Institut faci el que vulgui però jo em quedaria aquí, perquè ens divertim molt”*. El 7 d'abril de 1937 escriu sobre el curs escolar que seguia a Mont-roig del Camp: *“fa uns quants dies vam fer una excursió al pantà de Riudecanyes i ens divertirem molt. Aprofitarem l'excursió per donar tres lliçons”*. Al llarg de la guerra va prendre consciència de la situació. Així, per exemple, el 18 de novembre de 1937 escriu Alfons Ballester: *“Mamà, com estan de menjar per aquí? I de gas? A nosaltres fins ara ens n'han donat, però és molt segur que s'acabarà. Tots els pobles del voltant no en tenen. (..) Jo estic molt bé aquí, gairebé sempre jugant i corrent. (..) Ara diuen que els refugiats els posaran en un local per a que estiguin millor”*. En una altra carta de la mateixa època sense data escriu: *“Aquí a Mont-roig cada dia criden una lletra i els noms que comencen amb aquesta lletra han d'anar a fer fortificacions a la vora del mar. Ara han cridat les quintes del 32 fins al 36, per la qual cosa el jornalier de l'oncle Domingo també ha hagut de marxar (al front)”*. Els dies 16,17 i 18 de març de 1938 es van produir els bombardejos feixistes més importants de la guerra sobre Barcelona. Van ser ordenats per Mussolini i van causar gaire 1.000 morts. Alfons Ballester Nolla era a Barcelona amb el seu germà Ricard i els seus pares. La Maria del Carme era a Mont-roig i l'Antoni al front. El 25 de juliol de 1938 les forces republicanes van desencadenar l'ofensiva de l'Ebre. S'iniciava així la batalla més cruenta de la guerra, la Batalla de l'Ebre, que no va finalitzar fins al 16 de novembre, 115 dies després. Sabem que Alfons Ballester era a Mont-roig, sinó durant tota la batalla, sí al menys durant un temps, ja que explicava sovint que *“des del poble veiem passar els avions i sentíem caure les bombes, i a totes hores podíem escoltar l'estrèpit dels canons”*.

(4) Manual de Fuentes Sagaz: “Història de la cardiologia a Catalunya (1872-2012)”, 1a edició: Barcelona, maig 2014. Composició, maquetació i elaboració del llibre electrònic: Isabel Parada (Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya.) A la pàgina 122. Hi diu: (...) Pràcticament tots els treballs publicats sobre vectocardiografia en aquesta època foren realitzats per cardíologs de l'equip de Martínez González, de l'Hospital de Nostra Senyora de l'Esperança, de Barcelona. En cita tres on apareix Alfons Ballester Nolla: Truyols Queraltó, A.; Figueroa Rodríguez, D.; Ballester Nolla, A. “El vectocardiograma

en el infarto de miocardio”. Anales de Medicina, 1955. Martínez González, M.; Ballester Nolla, A.; Truyols Queraltó, A. “Comparación de dos métodos vectocardiográficos”, Revista Española de Cardiología, 1965. Ballester Nolla, A.; Martínez González, M.; Truyols Queraltó, A.; Batalla Batalla, J. “Diferencias electrocardiográficas entre los distintos tipos de sobrecarga ventricular izquierda”, Anales de Medicina, 1967.

(5) A la primera part de l'article citat abans, el dedicat al seu pare, s'hi diu: *“Els quatre fills de Ricard Ballester Pallerola es van dedicar a les ciències, però a la vegada els interessava la literatura, la història, la música i l'art. Eren, per damunt de tot, uns humanistes, en el sentit literal de la paraula”*.

Bibliografia consultada:

Francesc Poblet. “Els bombardejos de març del 1938 a Barcelona”. Entrada del volum 3 de “La Guerra Civil a Catalunya (1936-1939)”. Edicions 62, Barcelona, 2004.

Gabriel Cardona. “La Batalla de l'Ebre”. Entrada del volum 3 de “La Guerra Civil a Catalunya (1936-1939)”. Edicions 62, Barcelona, 2004.

Raimon Galí. “Signe de contradicció. L'Ebre i la caiguda de Catalunya”. Barcelonesa d'edicions, Barcelona, 1996.